

QUICKSCAN FLORA EN FAUNA

SOMA-TERREIN

TE EDE

Ecologie

Quickscan flora en fauna

SOMA-terrein te Ede

Opdrachtgever	Gemeente Ede Postbus 9022 6710 HK Ede
Rapportnummer	3088.001
Versienummer	D2
Status	Eindrapportage
Datum	3 juli 2017
Vestiging	Gelderland Fabriekstraat 19c 7005 AP Doetinchem 0314 - 365150 doetinchem@econsultancy.nl
Opsteller	ing. E.R. Witter
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	ing. L. Hunink-Verwoerd
Paraaf	

Kwaliteitszorg

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en onderzoeksbureaus die werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en die de belangen behartigt van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving ten aanzien van natuurwetgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten. Het incidenteel voorkomen van beschermde soorten is echter nooit met zekerheid te voorspellen. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

In het algemeen kan gesteld worden dat een quickscan geldig is voor een periode van 2 tot 3 jaar, tenzij in deze periode de ecologische omstandigheden wezenlijk zijn veranderd en/of de Wet natuurbescherming, dan wel inzichten hieromtrent zijn gewijzigd. Bij uitstel van de uitvoering van een project met meer dan 3 jaar verdient het de aanbeveling de resultaten van de quickscan opnieuw te toetsen.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEBIEDSBESCHRIJVING	2
	2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving	2
	2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen	4
3	ONDERZOEKSMETHODIEK	5
4	OVERZICHT VAN DE NATIONALE NATUURWETGEVING	6
	4.1 Zorgplicht	6
	4.2 Soortenbescherming	6
	4.3 Gebiedenbescherming	7
	4.4 Houtopstanden	8
5	VOORGAANDE ONDERZOEKEN	9
	5.1 Westelijke spoorzone.	9
	5.2 Verlengde Maanderweg	10
6	AANGETROFFEN EN TE VERWACHTEN BESCHERMDE SOORTEN	12
	6.1 Vogels	12
	6.2 Vleermuizen	13
	6.3 Overige zoogdieren	14
	6.4 Reptielen, amfibieën en vissen.....	15
	6.5 Ongewervelden.....	16
	6.6 Vaatplanten.....	16
7	TOETSING AAN SOORTENBESCHERMING	17
	7.1 Broedvogels	17
	7.2 Vleermuizen.....	17
	7.3 Overige zoogdieren	17
	7.4 Amfibieën.....	18
	7.5 Overige soort(groep)en	18
8	TOETSING AAN GEBIEDENBESCHERMING	19
	8.1 Natura 2000	19
	8.2 Natuurnetwerk Nederland.....	20
9	HOUTOPSTANDEN	21
10	SAMENVATTING EN CONCLUSIES	22

Bijlage 1 toelichting verbodsbepalingen Wet natuurbescherming
 Bijlage 2 verklarende woordenlijst

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van de gemeente Ede opdracht gekregen voor het uitvoeren van een quickscan flora en fauna ter plaatse van het voormalige SOMA-terrein te Ede.

De quickscan flora en fauna is uitgevoerd in het kader van de voorgenomen herontwikkeling van de onderzoekslocatie.

De quickscan flora en fauna heeft als doel in te schatten of er op de onderzoekslocatie planten- en diersoorten aanwezig of te verwachten zijn, die volgens de Wet natuurbescherming een beschermde status hebben en die mogelijk negatieve invloed kunnen ondervinden door de voorgenomen ingreep. Tevens is beoordeeld of de voorgenomen ingreep invloed kan hebben op Natura 2000 gebieden, houtopstanden die middels de Wet natuurbescherming zijn beschermd, of op gebieden die deel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland.

Voor het plangebied zijn in het verleden al enkele ecologische onderzoeken uitgevoerd voor overlap-pende projecten of voor het slopen van gebouwen. De quickscan heeft mede tot doel om een over-zicht te geven van de relevante resultaten van de reeds uitgevoerde onderzoeken.

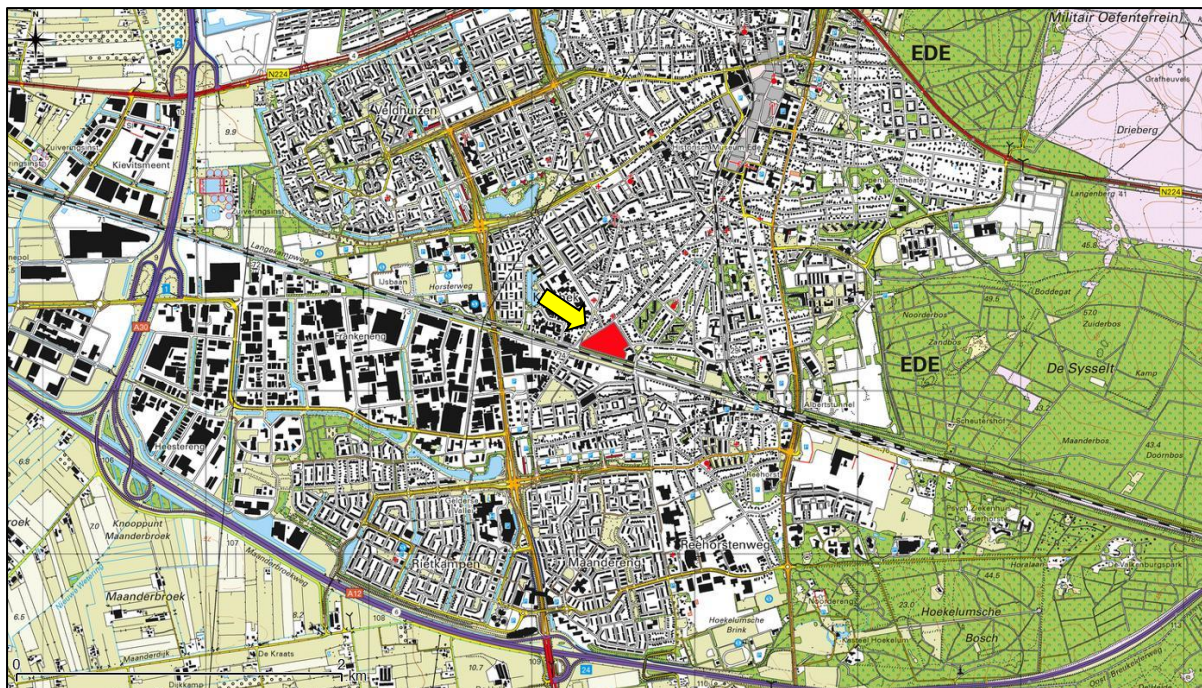
Econsultancy is lid van de branchevereniging "Netwerk Groene Bureaus" en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving

De onderzoekslocatie ($\pm 3,6$) betreft het voormalige SOMA-terrein, gelegen ten noorden van de spoorlijn Utrecht-Arnhem, ter hoogte van de Kerkweg en de Verlengde Maanderweg, in de kern van Ede. In figuur 1 is de topografische ligging van de onderzoekslocatie weergegeven.

Volgens de topografische kaart van Nederland, kaartblad 39 F (schaal 1:25.000), zijn de coördinaten van het midden van de onderzoekslocatie $X = 173.480$, $Y = 449.290$.

Figuur 1. Topografische ligging van de onderzoekslocatie.

De onderzoekslocatie betreft het terrein van de voormalige SOMA machinistenschool. Het terrein is grotendeels braakliggend. De aanwezige bebouwing is in de afgelopen jaren grotendeels gesloopt. De enige resterende bebouwing binnen het plangebied betreft een voormalig schoolgebouw met bijbehorende sportzaal en werkplaats. Het buitenterrein en de voormalige werkplaats was tijdens het veldbezoek deels in gebruik als opslaglocatie van een aannemersbedrijf. Het braakliggende deel van het gebied wordt tevens in sommige periodes van het jaar gebruikt als speelplaats voor kinderen en als kermisterrein.

Op het oostelijk deel van de onderzoekslocatie bevindt zich een recentelijk aangelegd fietspad met tunnel onder de zuidelijk gelegen spoorwegverbinding Arnhem-Utrecht. Langs de zuidelijke grens van de onderzoekslocatie bevindt zich begroeiing. In de overige richtingen bevinden zich woonhuizen.

In figuur 2 is een luchtfoto van de onderzoekslocatie en de directe omgeving weergegeven. De figuren 3 t/m 8 geven een impressie van de onderzoekslocatie, middels foto's die zijn genomen tijdens het veldbezoek.

Figuur 2. Luchtfoto onderzoekslocatie en directe omgeving.

Figuur 3. Scholgebouw op noordwestelijk deel onderzoekslocatie.

Figuur 4. Braakliggend terrein met fietspad en tunnel.

Figuur 5. Sportveld en sporthal.

Figuur 6. Centrale deel van het terrein.

Figuur 7. Begroeiing op het zuidelijke deel.

Figuur 8. Binnenzijde resterend deel voormalige werkplaats.

2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen

De initiatiefnemer is voornemens het plangebied te ontwikkelen en nieuwbouw van sociale huurwoningen te realiseren (21 appartementen en 81 grondgebonden woningen). Ten behoeve van de planvorming wordt alle resterende bebouwing op de onderzoekslocatie gesloopt en een deel van de bomen gekapt. Er zijn voor de uiteindelijke inrichting van het terrein twee varianten van het stedenbouwkundig plan opgesteld (zie figuur 9 en 10).

Figuur 9. Stedenbouwkundig plan basisvariant (bron: gemeente Ede, 13-06-2017)

Figuur 10. Stedenbouwkundig plan basisvariant met variatie (bron: gemeente Ede, 13-04-2017)

3 ONDERZOEKSMETHODIEK

Het onderzoek is uitgevoerd middels het verrichten van een veldbezoek en een bureauonderzoek. Op deze wijze is inzicht verkregen in de aanwezigheid van geschikt habitat en de daarbij te verwachten beschermde soorten, gesitueerd op of nabij de onderzoekslocatie.

Het veldbezoek is afgelegd op 15 december 2016. Tijdens dit veldbezoek is de gehele onderzoekslocatie, alsmede de directe omgeving beoordeeld. Gedurende het veldbezoek is gelet op de mogelijke aanwezigheid van beschermde en bedreigde soorten op basis van het aanwezige habitat.

Verder is aan de hand van verspreidingsatlassen, andere standaardwerken en op basis van “expert judgement” nagegaan welke bijzondere planten- en diersoorten er voor kunnen komen op de onderzoekslocatie. Actuele verspreidingsgegevens van flora en fauna zijn uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) opgevraagd.

Onderdeel van de bureaustudie betreft het beschrijven en beoordelen van de reeds uitgevoerde natuurstudies. De rapportages van de onderzoeken die reeds zijn uitgevoerd op de onderzoekslocatie zijn door de gemeente Ede aangeleverd.

De quickscan flora en fauna is een toets van de ecologische potenties van de onderzoekslocatie en betreft geen volwaardig soort(en) specifiek onderzoek. Er zijn in het onderhavige onderzoek geen inventarisaties uitgevoerd van soorten en soortgroepen. Een ecologische inventarisatie bestaat meerdere veldbezoeken gedurende de voor de soortgroep meest gunstige periode van het jaar.

4 OVERZICHT VAN DE NATIONALE NATUURWETGEVING

Dit hoofdstuk geeft achtergrondinformatie over de natuurwetgeving waaraan de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie wordt getoetst. Er wordt een globale toelichting gegeven ten aanzien van potentiële overtredingen van de Wet natuurbescherming bij de meest voorkomende soorten en soortgroepen. Dit hoofdstuk is niet toegespitst op de situatie op de onderzoekslocatie, maar geeft enkel een beschrijving van de vigerende wetgeving. De Wet natuurbescherming is gericht op:

- het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit;
- het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur ter vervulling van maatschappelijke functies;
- het verzekeren van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen, vanwege hun bijdrage aan de biologische diversiteit en hun cultuurhistorische betekenis, mede ter vervulling van maatschappelijke functies.

De bevoegdheid voor het verlenen van ontheffingen en vrijstellingen bij soortenbescherming ligt grotendeels bij de provincies. De provincie is bevoegd gezag voor de toetsing van handelingen met mogelijke gevolgen voor beschermde dier- en plantensoorten (de soortenbeschermingsbepalingen) én voor Natura 2000-gebieden (de gebiedenbeschermingsbepalingen). Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, blijft het Rijk bevoegd gezag.

4.1 Zorgplicht

Het eerste artikel in de Wet natuurbescherming heeft betrekking op de zorgplicht en heeft betrekking op het voorkomen of beperken van schade aan soorten en gebieden, voor zover deze niet middels overige verbodsbepalingen zijn gereguleerd (zie tabel I). Het gaat daarbij in de praktijk vooral om minder streng beschermde soorten, waarbij het onnodig doden, verwonden of beschadigen dient te worden vermeden.

In bijlage 1 (tabel I) worden dit artikel nader toegelicht.

4.2 Soortenbescherming

Bij een quickscan flora en fauna wordt in beeld gebracht of er (potentiële) vaste rust- of verblijfplaatsen aanwezig zijn van de soorten uit de verschillende beschermingsregimes. Vervolgens wordt beoordeeld of de voorgenomen ingreep verstorend kan zijn en of nader onderzoek noodzakelijk wordt geacht.

De Wet natuurbescherming onderscheidt beschermingsregimes voor soorten op grond van internationale verdragen, aangevuld met soorten die vanuit een nationaal oogpunt beschermd worden. Hierdoor zijn er in de Wet natuurbescherming drie verschillende verbodsartikelen per categorie soorten;

- soorten van de Vogelrichtlijn (*artikel 3.1*);
- soorten van de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn (*artikel 3.5*);
- andere soorten (*artikel 3.10*).

In bijlage 1 (tabel II t/m IV) worden deze artikelen nader toegelicht.

4.3 Gebiedenbescherming

Indien een plangebied in of nabij een beschermd gebied is gelegen, dan dient te worden bepaald of er een (extern) effect valt te verwachten. Het gaat daarbij om Natura 2000-gebieden en gebieden behorend tot het Natuurnetwerk Nederland.

4.3.1 Natura 2000

Natura 2000 is de benaming voor een Europees netwerk van natuurgebieden waarin belangrijke flora en fauna voorkomen, gezien vanuit een Europees perspectief. Met Natura 2000 wil men deze flora en fauna duurzaam beschermen. De staatssecretaris van Economische Zaken heeft voor Nederland ruim 160 Natura 2000-gebieden aangewezen. Gezamenlijk hebben ze een oppervlak van ruim 1,1 miljoen hectare. Ze maken deel uit van een samenhangend netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie die zijn aangewezen op grond van de vogelrichtlijn en habitatrichtlijn. Het doel van Natura 2000 is het keren van de achteruitgang van de biodiversiteit.

Binnen een gebied kan spanning optreden tussen economie en ecologie. In een zogenaamd beheerplan leggen Rijk en provincies vast welke activiteiten, op welke wijze mogelijk zijn. Uitgangspunt is steeds het realiseren van ecologische doelen met respect voor en in een zorgvuldige balans met wat particulieren en ondernemers willen. Het opstellen gebeurt daarom in overleg met alle direct betrokkenen, zoals beheerders, gebruikers, omwonenden, gemeenten, natuurorganisaties en waterschappen. Samen geven ze invulling aan beleven, gebruiken en beschermen. Daar draait het om in de Nederlandse Natura 2000-gebieden (bron: Regiegroep Natura 2000).

Het is krachtens de Wet natuurbescherming verboden zonder vergunning van gedeputeerde staten projecten te realiseren of andere handelingen te verrichten die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor een Natura 2000-gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen (artikel 2.7, lid 2).

Handelingen die een negatieve invloed hebben op Natura 2000-gebieden, worden slechts onder strikte voorwaarden toegestaan. Een vergunning is vereist. Door middel van het Nederlandse vergunningstelsel wordt een zorgvuldige afweging gewaarborgd. De vergunningen zullen beoordeeld en afgegeven worden door de Provincie.

4.3.2 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied.

Het Natuurnetwerk Nederland bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, waaronder de 20 Nationale Parken;
- gebieden waar nieuwe natuur aangelegd wordt;
- landbouwgebieden, beheerd volgens agrarisch natuurbeheer;
- ruim 6 miljoen hectare grote wateren: meren, rivieren, de Noordzee en de Waddenzee;
- alle Natura 2000-gebieden.

Conform artikel 1.12 van de Wet natuurbescherming dragen gedeputeerde staten in hun provincie zorg voor de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd 'natuurnetwerk Nederland'. Zij wijzen daartoe in hun provincie gebieden aan die tot dit netwerk behoren.

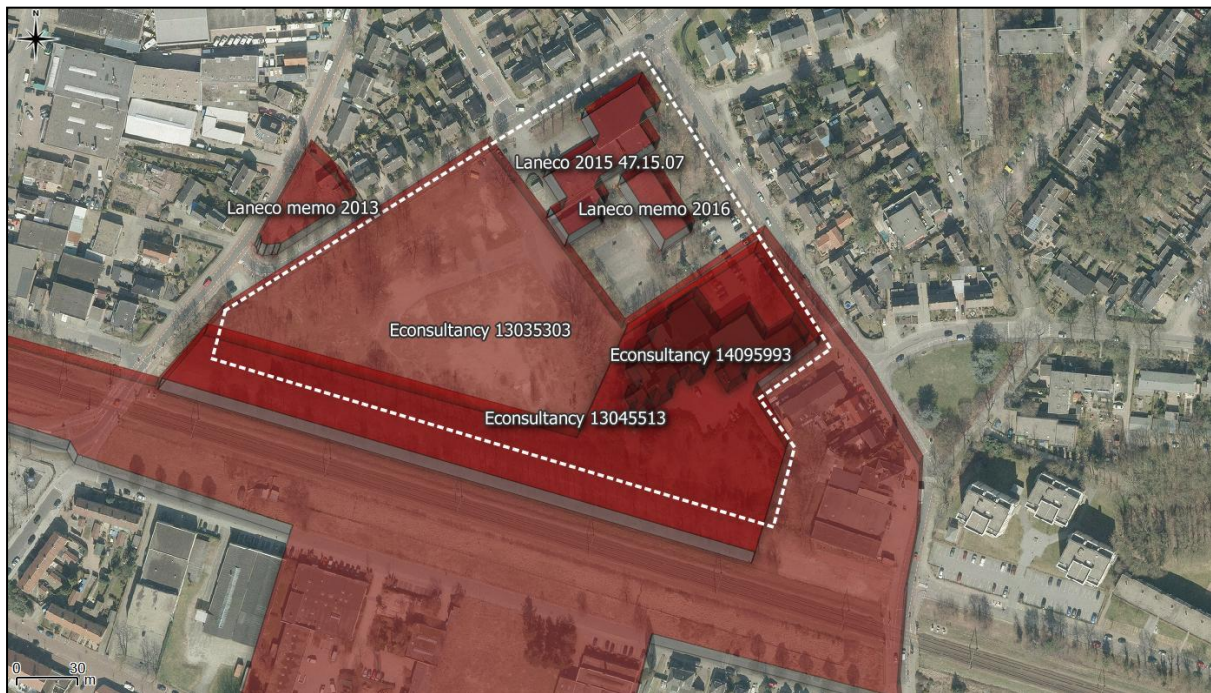
De planologische begrenzing en beschermingsregimes van het Natuurnetwerk Nederland loopt via het traject van de provinciale ruimtelijke structuurvisies en verordeningen.

4.4 Houtopstanden

De bescherming van houtopstanden onder conform hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming heeft als doel om het aanwezige areaal bos in Nederland te behouden. Onder houtopstanden vallen alle zelfstandige eenheden van bomen, boomvormers of struiken van een oppervlakte van tien are of meer of rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat. Binnen de Wet natuurbescherming zijn op houtopstanden de artikelen van toepassing die zijn opgenomen in tabel V in bijlage1.

5 VOORGAANDE ONDERZOEKEN

Op het terrein zijn in de loop van de tijd diverse onderzoeken uitgevoerd die betrekking hadden op verschillende ruimtelijke ontwikkelingen. Het betrof werkzaamheden die verband hielden met de ontwikkelingen rond het spoor (waaronder sloop van bebouwing en kap van bomen) en voor nieuwbouw (waaronder sloop van bebouwing). De onderzoeken dateren van de periode 2013-2016. In figuur 11 is de begrenzing van de onderzoeken weergegeven.

Figuur 11. Begrenzings uitgevoerde onderzoeken periode 2013-2016 (rood). De witte stippellijn is de huidige onderzoekslocatie.

5.1 Westelijke spoorzone.

Quickscan flora en fauna Westelijke spoorzone te Ede (Econsultancy, 13035303, 15 mei 2013)

Het onderzoek had betrekking op het ondergronds aanleggen van de huidige twee spoorwegovergangen, alsmede de bouw van een moskee ten zuiden van het spoor (voormalige AZO-terrein). Binnen de grenzen van de huidige onderzoekslocatie betrof het de sloop van gebouwen aan de Kerkweg en de kap van enkele bomen langs het spoorwegtracé.

Uit de rapportage bleek dat aanvullend onderzoek naar vleermuizen en reptielen nodig was om de ingreep te kunnen toetsen aan de toen geldende natuurwetgeving. Het onderzoek was destijds al in gang gezet.

Verder werd in de rapportage gewezen op algemene zorgplicht in verband met de aanwezigheid van konijnen, amfibieën en vissen. Dit laatste in verband met de demping van een kleine vijver.

Activiteitenplan Westelijke spoorzone te Ede (Econsultancy, 13045513, 11 november 2013).

Het activiteitenplan beschrijft de resultaten van het veldonderzoek naar vleermuizen en reptielen. Uit het onderzoek blijkt dat de bebouwing in gebruik is al zomer- en paarverblijf van enkele gewone dwergvleermuizen. Verder is er een vliegroule langs het tracé van het spoor aanwezig en vormt het centrale deel van het gebied een belangrijke foerageerplek voor laafvliegers en gewone dwergvleermuizen. Voor reptielen heeft het plangebied geen functie.

Het activiteitenplan beschrijft de maatregelen die nodig zijn om negatieve gevolgen van de sloop van de bebouwing (Kerkweg) en de onderbrekingen in de vegetatie langs het spoor te verminderen. De maatregelen hebben betrekking op het aanbieden van alternatieve permanente verblijfplaatsen (er vindt geen nieuwbouw plaats). De vliegroule wordt tijdelijk versterkt met kunstmatige geleiding en in een later stadium middels aan te leggen groen permanent geschikt gehouden.

Voor de uitvoering is een ontheffing verleend (FF/75C/2013/0379).

Verslag ecologische begeleiding sloop (Econsultancy, 14095993, 6 oktober 2014)

In een briefrapportage is verslag gedaan van de ecologische begeleiding, zoals in het activiteitenplan en verleende ontheffing was voorgeschreven. Aan de voorwaarden uit de ontheffing met betrekking tot de sloopwerkzaamheden is voldaan.

5.2 Verlengde Maanderweg

Quickscan flora en fauna Verlengde Maanderweg te Ede (Laneco, zonder aanduiding, 16 april 2013).

Het onderzoek had betrekking op braakliggend perceel met een afgebrante woning en een intact schuurtje. Uit het onderzoek blijkt dat verblijfplaatsen van vleermuizen in het schuurtje niet zijn uit te sluiten. Het betrof zowel zomer- als winterverblijfplaatsen (respectievelijk op de zolder en in de kelder). Nader onderzoek naar deze functies werd aanbevolen. Tevens werd aanbevolen om onderzoek te verrichten naar de functie van de klimopbegroeiing als slaapplek voor de huismus.

Veldonderzoek vleermuizen Verlengde Maanderweg 125 te Ede (Laneco, 47.15.07, 19 oktober 2015).

Het onderzoek is uitgevoerd in verband met de voorgenomen sloopwerkzaamheden (sporthal en werkplaats). Uit het onderzoek blijkt de aanwezigheid van een kraamverblijfplaats van 20 tot 30 gewone dwergvleermuizen in het zuidoostelijk deel van de bebouwing. Verder werden er foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen in het met bomen begroeide terrein aan de noordzijde van het schoolgebouw. Op het overige deel van het terrein werden éénmalig 2 laafvliegers en 1 gewone grootoorvleermuis waargenomen.

Projectplan Verlengde Maanderweg 125 Ede (Laneco, zonder aanduiding, 30 oktober 2015).

Het projectplan heeft betrekking op de sloop van de bebouwing, zoals onderzocht middels het onderzoek van Laneco, 47.15.07. De maatregelen die als voorwaarde zijn verbonden aan de ontheffing met nummer 5190016548043 (geldig tot 31 december 2020) zijn beschreven in het projectplan, hoofdstuk 4, aangevuld met informatie die middels email van de stadsecoloog in januari 2016).

De maatregelen hebben betrekking op het ongeschikt maken van de bebouwing voorafgaand aan de sloop (ecologisch werkprotocol), tijdelijke overbrugging van de functionaliteit middels vleermuiskasten en geschikt maken van de nieuwbouw.

Memo natuurwaarden Kerkweg 59 te Ede (Laneco, zonder aanduiding, 1 juni 2016).

De memo is opgesteld in verband met voorgenomen sloop van het schoolgebouw. Volgens het onderzoek uit 2015 (Laneco 47.15.07) was dit deel van de bebouwing niet als te slopen aangeduid, maar wel betrokken bij het veldonderzoek. De memo maakt duidelijk dat er in het betreffende deel van de bebouwing geen verblijfplaatsen van vleermuizen zijn te verwachten.

6 AANGETROFFEN EN TE VERWACHTEN BESCHERMDE SOORTEN

Het voorkomen van planten- en diersoorten in een gebied wordt mede bepaald door de aanwezigheid van geschikt leefgebied. Een soort kan in zijn leefgebied gebruik maken van verschillende plekken om te verblijven. Al deze plekken (biotopen) kunnen een bepaalde functie voor de soort vervullen. In dit hoofdstuk wordt op basis van het aanwezige habitat / verblijfsmogelijkheden samen met verspreidingsgegevens beschreven welke beschermde soorten binnen de onderzoekslocatie kunnen voorkomen. Afhankelijk van de soort wordt ingegaan op de potentiële aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen, foerageergebied en verbindingroutes. Tevens wordt beoordeeld of de voorgenomen plannen een negatief effect kunnen hebben op de mogelijk aanwezige beschermde soorten. In hoofdstuk 6 wordt beschreven welke juridische implicaties dit voor het project heeft.

6.1 Vogels

6.1.1 Broedvogels (nesten jaarrond beschermd)

Er zijn broedvogels waarvan de nesten ook beschermd zijn op het moment dat ze niet voor de voortplanting in gebruik zijn. Binnen de bebouwde kom kunnen dit in algemene zin zijn: huismus, gierzwaluw, sperwer, ransuil en slechtvalk. Van deze soorten kan de slechtvalk op voorhand worden uitgesloten. Deze soort broedt enkel op hoge stenige bebouwing, zoals kantoorgebouwen, torens en fabrieksschoorstenen.

De aanwezige bebouwing is voorzien van platte daken. De gierzwaluw maakt gebruik van ruimtes onder dakpannen of ruimtes bij gootbekistingen om te broeden. Wegens het ontbreken hiervan is de soort niet te verwachten. Ook voor de huismus zijn er geen broedmogelijkheden in de vorm van nissen of ruimtes achter regenpijpen/zonweringen aanwezig. Voor de huismus heeft de bebouwing geen functie.

De aanwezige begroeiing kon goed worden geïnspecteerd op aanwezigheid van (middel) grote nesten, die in gebruik kunnen zijn door sperwer of ransuil. De beplanting op de onderzoekslocatie vormt als broedlocatie voor deze soorten een te open structuur, waardoor er weinig beschutting is om te broeden. Uitzondering vormt een rij coniferen langs de Verlengde Maanderweg (grenzend aan de werkplaats, figuur 12). Deze coniferen zijn geïnspecteerd op aanwezigheid van nesten. Deze zijn niet aangetroffen. Er zijn in de coniferen ook geen aanwijzingen gevonden in de vorm van uitwerpselen of braakballen, dat deze in gebruik zijn als roesplaats voor ransuilen of slaapplaats voor huismussen.

Figuur 12. Coniferen langs de Verlengde Maanderweg. Er zijn geen sporen van gebruik door ransuil of huismus waargenomen.

6.1.2 Overige broedvogels

De bebouwing/beplanting op de onderzoekslocatie kan broedgelegenheid bieden aan broedvogelsoorten zoals zwarte kraai, ekster, houtduif, merel, zanglijster roodborst en dergelijke. De nesten van deze soorten zijn alleen beschermd op het moment dat ze als zodanig in gebruik zijn, of als ze in gebruik zijn door een andere jaarrond beschermde soort. In de buitenmuren van de werkplaats zijn enkele grote gaten aanwezig. Tijdens het veldbezoek werd ter plaatse een paartje kauwen gezien. Het is goed mogelijk dat de soort in de spouw een nest heeft.

De broedvogels waarvan het nest in uitzonderlijke gevallen eveneens jaarrond is beschermd, zijn voornamelijk hollenbroeders, zoals spechten en mezen, of makers van grote nesten, zoals ekster en zwarte kraai.

In 2013 bevonden zich in en rij populieren op de onderzoekslocatie twee ekternesten. Deze nesten zijn in 2016 niet meer aangetroffen. Een eksternest bevindt zich in een groepje berken aan de grens van de onderzoekslocatie. De ekster is een algemeen voorkomende soort, die ook in bomen in de directe omgeving voldoende broedgelegenheid heeft. Er zijn derhalve geen bijzondere ecologische omstandigheden die rechtvaardigen dat de nesten van genoemde soort op de onderzoekslocatie een jaarrond beschermde status zouden moeten hebben. Het werken buiten het broedseizoen is voldoende om overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen (zie hoofdstuk 6). Dit geldt eveneens voor eventueel aanwezige nesten van hollenbroeders als koolmees en pimpelmees en algemene soorten als houtduif, kauw en dergelijke.

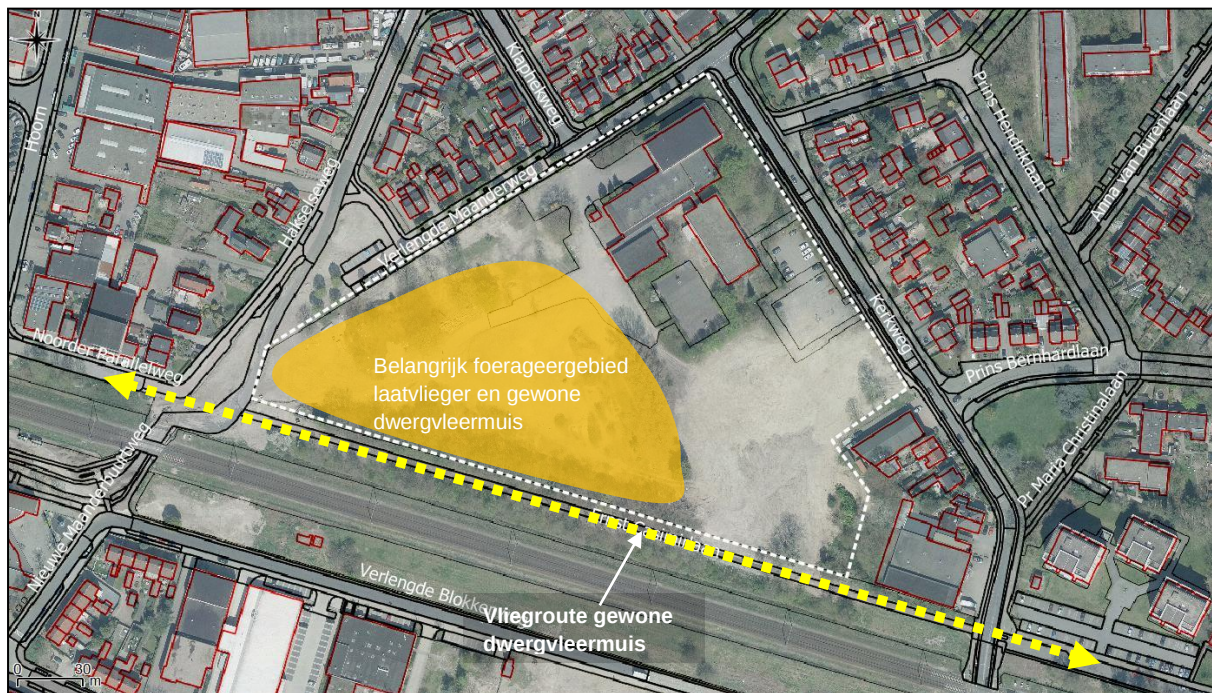
6.2 Vleermuizen

Volgens het cursusdictaat "Vleermuizen en Planologie" (Limpens *et al.* 2010) is de onderzoekslocatie gelegen in een deel van Nederland waar de volgende vleermuissoorten kunnen voorkomen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis, franjestaart, baardvleermuis, bosvleermuis en watervleermuis.

In het gehele plangebied is middels vleermuisonderzoek reeds aangetoond dat er verschillende functies en soorten aanwezig zijn. Voor een deel zijn deze functies op hun oorspronkelijke plek reeds verdwenen, als gevolg van sloopwerkzaamheden. Nader onderzoek naar functies in de slopen bebouwing of op overige delen van de onderzoekslocatie is niet noodzakelijk. In voldoende mate is in beeld wat het gebruik door vleermuizen is.

Voor de aangetroffen verblijfplaatsen is ontheffing verleend voor het verstoren. Eén van voorwaarden die hieraan zijn gesteld is dat de nieuwbouw geschikt gemaakt wordt als verblijfplaats voor vleermuizen. Dit betekent dat er "natuurinclusief" ontworpen dient te worden.

De conclusies ten aanzien van de overige (te behouden) functionaliteit voor vleermuizen, zoals in 2013 is aangetoond dient bij de planvorming betrokken te worden. Op basis van het uitgevoerde onderzoek betreft het de locaties zoals aangegeven in figuur 13. De donkerte en luwte aan de zuidelijke grens van het plangebied dient behouden te blijven (zie hoofdstuk 6).

Figuur 13. Overige te behouden functionaliteit vleermuizen.

In beide varianten van het stedenbouwkundig plan (figuur 9 en 10) is voorzien in behoud van het merendeel van de bomen binnen het in figuur 13 aangegeven foerageergebied. Aan de zuidgrens is er een buffer tussen de groenstrook en de bebouwing in de vorm van parkeerhavens en een toegangsweg. De bomen op het westelijke deel worden ingepast binnen het te bebouwen deel. Alleen de bomenrij op het oostelijk deel van het foerageergebied komen te vervallen. Daarentegen wordt de nieuwe toegangsweg door het gebied voorzien van nieuwe laanbeplanting. Uitgaande van behoud van donkerte aan de zuidzijde van het gebied (hetgeen eenvoudig te realiseren is, door het plaatsen van lichtpunten aan de zuidzijde van de weg en gebruik van armaturen zonder lichtuitstraling aan de achterzijde), blijft de functie als foerageergebied en vliegroute voor vleermuizen behouden.

6.3 Overige zoogdieren

In het voorgaande onderzoek (Econsultancy, 2013 rapport 13035303) werd ten aanzien van zoogdieren geconcludeerd dat in het kader van de zorgplicht bij graafwerkzaamheden rekening gehouden moet worden met de aanwezigheid van konijnen. De hollen bevinden zich voornamelijk aan de zuidzijde van het gebied. Dit is in de huidige situatie onveranderd. Ook tijdens het veldbezoek op 15 december 2016 zijn in de bomen geen nesten van eekhoorns aangetroffen. De bomen konden vanwege het ontbreken van bladerdek goed worden geïnspecteerd.

Het voorkomen van overige beschermde grondgebonden zoogdieren, is tijdens het veldbezoek en de voorgaande onderzoeken niet vastgesteld. Vanwege het ontbreken van geschikt habitat en de ligging van de onderzoekslocatie binnen de bebouwde kom, kan het voorkomen ervan redelijkerwijs worden uitgesloten.

6.4 Reptielen, amfibieën en vissen

Reptielen

De aanwezigheid van reptielen (i.c. zandhagedis, hazelworm en levendbarende hagedis) is middels soortgericht onderzoek in 2013 uitgesloten (Econsultancy, 2013 rapport 13045513). Er zijn sinds 2013 geen wezenlijke veranderingen opgetreden in het gebied tussen de onderzoekslocatie en de kerngebieden van de soortgroep (Veluwe). Het is daarom redelijkerwijs uitgesloten dat de soortgroep zich in de afgelopen 3 jaar in het gebied heeft gevestigd.

Amfibieën

Op basis van het aanwezige habitat en verspreidingsgegevens is in 2013 geconcludeerd dat streng beschermde amfibieën op de onderzoekslocatie niet werden verwacht. In verband met de aanwezigheid van een kleine vijver werd aanbevolen om de werkzaamheden onder ecologische begeleiding uit te voeren (Econsultancy, 2013, rapport 13035303).

In de huidige situatie is er geen sprake meer van aanwezigheid van voortplantingshabitat voor amfibieën. Landhabitat is nog wel aanwezig aan de zuidzijde van het gebied. Met name aan de zuidoosthoek is er geschikt landhabitat aanwezig (zie figuur 14). Het betreft een met bramen begroeid terreindeel, waar boomstronken en dergelijke zijn aangebracht. Hierin kunnen amfibieën (en kleine zoogdieren) zich verschuilen. Het terrein is ook geschikt als overwinteringsgebied (zie figuur 15). De te verwachten soorten vallen onder de vrijstellingsregeling van de provincie Gelderland en voor het beschadigen of vernielen is geen ontheffing nodig. Wel dient in het kader van de zorgplicht schade aan individuen worden voorkomen (zie hoofdstuk 6). Aanbevolen wordt om het betreffende terreindeel in de huidige staat te handhaven, zodat het als refugium voor amfibieën en kleine zoogdieren kan dienen. Uit het stedenbouwkundig plan blijkt dat ter plekke geen woningen worden gebouwd en de groenstructuur blijft behouden.

Figuur 14. Geschikte plekken voor amfibieën om te overwinteren.

Figuur 15. Verruigd terreindeel, geschikt landhabitat voor amfibieën (en kleine zoogdieren).

6.5 Ongewervelden

Libellen

Er zijn slechts enkele libellensoorten die binnen de Wet natuurbescherming een strenge bescherming genieten. Deze zijn voor wat betreft hun verspreiding gebonden aan specifieke habitateisen, die veelal alleen in natuurgebied zijn te vinden. Beschermde soorten zijn op de onderzoekslocatie niet te verwachten.

Dagvlinders

Beschermde dagvlinders stellen specifieke eisen aan het voortplantingshabitat met waard- en nectarplanten. In de bebouwde kom van Ede kunnen sleedoornpages voorkomen (beschermd volgens artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming). Op de onderzoekslocatie is geen begroeiing met sleedoorn aangetroffen. Het is daarom uitgesloten dat er binnen de onderzoekslocatie geschikt habitat aanwezig is voor een (deel)populatie van een beschermde vlindersoort.

Overige soorten

Overige beschermde soorten, zoals vliegend hert, Europese rivierkreeft en platte schijfhoorn, zijn niet op de onderzoekslocatie te verwachten. Er is geen geschikt habitat voor dergelijke beschermde soorten op de onderzoekslocatie aanwezig en er zijn geen waarnemingen bekend in de directe omgeving van de onderzoekslocatie.

6.6 Vaatplanten

Op de onderzoekslocatie zijn schrale omstandigheden aanwezig die het gebied geschikt maken als groeiplaats voor soorten als Duits viltkruid, wilde marjolein, steenanjer en dergelijke. Dergelijke soorten zijn middels de Wet natuurbescherming niet beschermd. De wettelijk beschermde soorten zijn over het algemeen zeer zeldzaam en gebonden aan specifieke groeiplaatsomstandigheden die op de onderzoekslocatie niet aanwezig zijn.

7 TOETSING AAN SOORTENBESCHERMING

Als gevolg van de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie kunnen er overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming optreden of kan er sprake zijn van negatieve gevolgen voor door de wetgever vanuit natuurwetgeving beschermde gebieden. In dit hoofdstuk wordt beschreven voor welke soorten er sprake is van dreigende overtreding van de Wet natuurbescherming en overige natuurwetgeving en of met eenvoudige maatregelen overtreding is te voorkomen. Verder wordt beschreven voor welke soorten een vervolgetraject noodzakelijk is, bijvoorbeeld omdat toetsing van de ingreep aan de Wet natuurbescherming op basis van de huidige onderzoeksinspanning niet mogelijk is, en wat de eventuele consequenties zijn ten aanzien van vergunningen en ontheffingen.

7.1 Broedvogels

Voor de algemene broedvogelsoorten die op de onderzoekslocatie zijn te verwachten geldt dat, indien het groen buiten het broedseizoen wordt verwijderd, er geen overtredingen plaats zullen vinden met betrekking tot deze soorten. Artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming (Het is verboden nesten te beschadigen, te vernielen of weg te nemen) is van toepassing. De nesten mogen echter wel worden weggenomen wanneer deze op dat moment niet in gebruik zijn. In de Wet natuurbescherming wordt geen vaste periode gehanteerd voor het broedseizoen. Globaal kan voor het broedseizoen de periode maart tot half augustus worden aangehouden. Geldend is echter de aanwezigheid van een broedgeval op het moment van ingrijpen.

7.2 Vleermuizen

Ten aanzien van vleermuizen zijn er geen juridische vervolgstappen nodig. Voor de sloop van de bebouwing is reeds ontheffing verleend die nog een ruime geldigheidsduur heeft. De te treffen maatregelen zijn reeds uitgevoerd of in gang gezet. Voorafgaand aan de sloop zal een controlerende kunnen uitwijzen of het te slopen pand door de maatregelen daadwerkelijk ongeschikt is en de vleermuizen geen heenkomen in een ander deel van de bebouwing heeft gekozen.

Voor het behoud van de vliegroute zijn maatregelen getroffen. Aanvulling van de huidige onderbreking met nieuwe vegetatie dient nog plaats te vinden. Zodra deze voor functioneel is kan het aangebracht scherm worden verwijderd.

Bij de inrichting van het gebied wordt voldoende rekening gehouden met de aanwezigheid van de vliegroute. De begroeiing aan de zuidelijke grens blijft behouden en wordt niet verlicht. Ook ten aanzien van het gebruik als foerageergebied wordt er voldoende groen behouden en wordt het verlies van een bomenrij gecompenseerd door de nieuw aan te leggen laanbeplanting langs de centrale toegangsweg.

7.3 Overige zoogdieren

Voor de te verwachten soorten geldt dat de werkzaamheden mogelijk verstorend kunnen werken. Als gevolg van graafwerkzaamheden kunnen dieren verwond of gedood worden en holen kunnen worden verwijderd. Dit houdt een overtreding van artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming in. Voor de te verwachten soorten geldt, op grond van het provinciale soortenbeleid, bij ruimtelijke ontwikkelingen echter een vrijstelling, waardoor geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd. Het is echter in het kader van de algemene zorgplicht wel noodzakelijk om voldoende zorg te dragen voor de aanwezige individuen en al het redelijkerwijs mogelijke dient gedaan te worden om het doden van individuen te voorkomen.

Het doden of verwonden kan plaatsvinden indien schuil- of voortplantingslocaties worden beschadigd. Dit kan door het verwijderen van stenenstapels, takkenhopen, bladeren en andere materialen die door langdurige opslag of aanwezigheid schuilplaatsen bieden. Het verwijderen van de materialen dient daarom buiten de gevoelige periode van voortplanting of winterrust plaats te vinden. Aanwezige dieren moeten de gelegenheid krijgen om veilig weg te komen.

7.4 Amfibieën

De werkzaamheden kunnen verstorend werken voor amfibieën die zich op de onderzoekslocatie bevinden. Door de werkzaamheden kunnen dieren gewond raken of worden gedood. Voor de te verwachten soorten geldt, op grond van het provinciale soortenbeleid, bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de Wet natuurbescherming, waardoor geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd. Het is echter in het kader van de algemene zorgplicht wel noodzakelijk om voldoende zorg te dragen voor de aanwezige individuen en al het redelijkerwijs mogelijke dient gedaan te worden om het doden van individuen te voorkomen. Het doden of verwonden kan plaatsvinden indien schuil- of voortplantingslocaties worden beschadigd. Dit kan door het verwijderen van stenenstapels, takkenhopen, bladeren en andere materialen die door langdurige opslag of aanwezigheid schuilplaatsen bieden. Het verwijderen van de materialen dient daarom buiten de gevoelige periode van winterrust plaats te vinden. Aanwezige dieren moeten de gelegenheid krijgen om veilig weg te komen.

7.5 Overige soort(groep)en

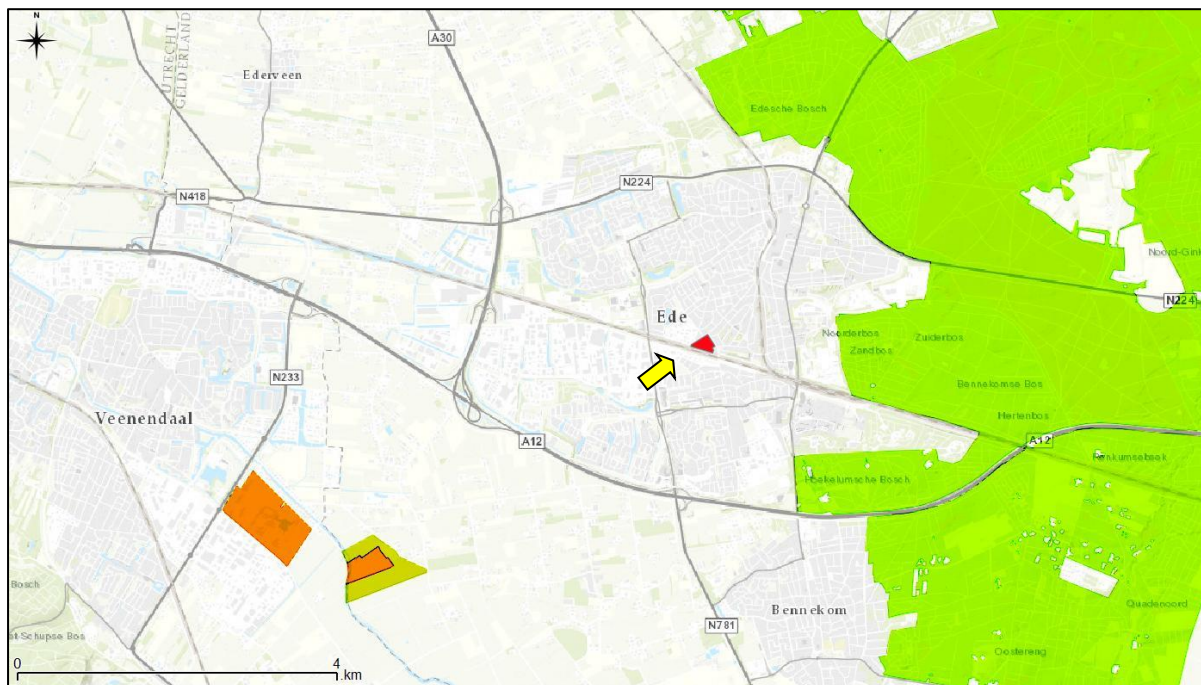
Overtredingen van de Wet natuurbescherming ten aanzien van beschermde soorten behorend tot de overige soortgroepen zijn wegens het ontbreken van geschikt habitat/verblijfsmogelijkheden, op basis van verspreidingsgegevens, de aanwezigheid van voldoende alternatieven en/of gezien de aard van de ingreep in dit geval niet aan de orde.

8 TOETSING AAN GEBIEDENBESCHERMING

Door planvorming kan er sprake zijn van negatieve gevolgen vanuit natuurwetgeving beschermde gebieden. In dit hoofdstuk wordt beschreven voor welke gebieden er mogelijk sprake is van negatieve effecten als gevolg van de voorgenomen ingrepen op de onderzoekslocatie. Verder wordt beschreven of een vervoltraject noodzakelijk is en wat de eventuele consequenties zijn ten aanzien van vergunningen.

8.1 Natura 2000

De onderzoekslocatie is niet gelegen binnen de grenzen, maar in de directe nabijheid van een gebied dat aangewezen is als Natura 2000. Het meest nabijgelegen Natura 2000-gebied, Veluwe, bevindt zich op circa 1,6 kilometer afstand ten oosten van de onderzoekslocatie. Verder bevindt zich 4,5 kilometer ten zuidwesten van de onderzoekslocatie het Natura 2000-gebied Binnenveld (zie figuur 16).

Figuur 16. Ligging onderzoekslocatie ten opzichte van de Natura 2000 (groen Veluwe, oranje Binnenveld).

De onderzoekslocatie is niet gelegen binnen een Natura 2000-gebied. Indien er sprake zou zijn van een effect, betreft dit een extern effect, zoals toename van geluid, licht of depositie van stikstof. Externe effecten als gevolg van de voorgenomen plannen op de onderzoekslocatie zijn gezien de ligging in de bebouwde kom beperkt tot toename van stikstofdepositie. Geluid en licht zullen niet kunnen doordringen naar de Natura 2000-gebieden. Een berekening van de stikstofdepositie als gevolg van de nieuwbouw wordt in het kader van de Natuurbeschermingswet noodzakelijk geacht om negatieve effecten te kunnen uitsluiten.

8.2 Natuurnetwerk Nederland

De onderzoekslocatie maakt geen deel uit van het Gelders Natuurnetwerk. De onderzoekslocatie ligt echter ook niet in de nabijheid van een gebied, behorend tot het Natuurnetwerk. Het meest nabijgelegen gebied bevindt zich circa 1,6 kilometer ten oosten van de onderzoekslocatie. Het betreft de Veluwe. Door de voorgenomen plannen op de onderzoeklocatie in combinatie met de afstand, zullen de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland niet worden aangetast. Vervolgonderzoek in het kader van het Natuurnetwerk Nederland wordt niet noodzakelijk geacht.

9 HOUTOPSTANDEN

Het is mogelijk dat bij een voorgenomen ontwikkeling sprake is van het verloren gaan van houtopstanden die beschermd zijn conform artikel 4 van de Wet natuurbescherming. In dat geval kan er sprake zijn van een meldingsplicht en herplantplicht. In dit hoofdstuk wordt beschreven of bij de voorgenomen ontwikkeling mogelijk sprake is van een meldingsplicht en herplantplicht conform artikel 4.3 van de Wet natuurbescherming. Verder wordt beschreven of vervolgstappen nodig zijn in kader van beschermde houtopstanden en of een ontheffingsaanvraag in het kader van de herplantplicht noodzakelijk is.

Op de locatie zijn houtopstanden aanwezig die vallen onder artikel 4.3 van de Wet natuurbescherming. De te vellen houtstanden zijn gelegen binnen de door de gemeente vastgestelde grenzen van de bebouwde kom. Hiervoor geldt binnen de Wet natuurbescherming geen meldingsplichten herplantplicht.

10 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Econsultancy heeft in opdracht van de gemeente Ede een quickscan flora en fauna uitgevoerd aan de SOMA-terrein te Ede.

De quickscan flora en fauna is uitgevoerd in het kader van de voorgenomen herontwikkeling van de onderzoekslocatie.

Het onderzoek heeft tot doel om in te schatten of er op de onderzoekslocatie planten- en diersoorten, gebieden of houtopstanden aanwezig zijn die volgens de Wet natuurbescherming een beschermde status hebben en die mogelijk negatieve gevolgen kunnen ondervinden door de voorgenomen ingreep.

De initiatiefnemer is voornemens het plangebied te ontwikkelen en nieuwbouw van sociale huurwoningen te realiseren (21 appartementen en 81 grondgebonden woningen). Ten behoeve van de planvorming wordt alle resterende bebouwing op de onderzoekslocatie gesloopt en een deel van de bomen gekapt. De aanwezigheid van geschikt habitat op de onderzoekslocatie voor de verschillende soorten en soortgroepen is weergegeven in tabel V. In de tabel is samengevat of de voorgenomen ingreep mogelijk verstorend kan werken en wat de consequenties zijn voor eventuele vervolgstappen, zoals soortgericht nader onderzoek of vergunningtrajecten.

Tabel V. Overzicht geschiktheid onderzoekslocatie voor soortgroepen en te nemen vervolgstappen

Soortgroep		Geschikt habitat	Ingreep verstorend	Nader onderzoek	Ontheffings-aanvraag	Bijzonderheden / opmerkingen
Broedvogels	algemeen	ja	ja	nee	nee	het verwijderen van nestgelegenheden buiten het broedseizoen uitvoeren
	jaarrond beschermd	nee	nee	nee	nee	-
Vleermuizen	verblijfplaatsen	ja	ja	nee	ja	ontheffing reeds verleend
	foerageergebied	ja	nee	nee	nee	behoud foerageermogelijkheden binnen inrichtingsplan
	vliegroutes	ja	nee	nee	nee	behoud beplanting aan de zuidzijde
Grondgebonden zoogdieren		ja	mogelijk	nee	nee	aandacht voor zorgplicht ten aanzien van kleine zoogdieren, waaronder konijn
Amfibieën		minimaal	mogelijk	nee	nee	aandacht voor zorgplicht ten aanzien van algemene soorten
Overige soortgroepen		nee	nee	nee	nee	-
Gebiedsbescherming		Gebied aanwezig	Ingreep verstorend	Nader onderzoek	Vergunningplicht	
Natura 2000		1,6 km	mogelijke	ja	mogelijk	enkel het aspect stikstofdepositie dient te worden beoordeeld
Natuurnetwerk Nederland		1,6 km	nee	nee	nee	
Houtopstanden		nvt	nvt	nvt	nvt	

Conclusie

Soortenbescherming

Nader veldonderzoek naar beschermde natuurwaarden is nodig. De voorgaande onderzoeken geven een voldoende duidelijk beeld van de aanwezige soorten en functies. Ook is er geen noodzaak voor het aanvragen van ontheffingen. De benodigde ontheffing zijn reeds verleend. In het ontwerp is geborgd dat de functionaliteit voor vleermuizen blijft behouden. Ook voor foeragerende vleermuizen is voldoende ruimte behouden. Opgemerkt wordt dat er nog geen verlichtingsplan is opgesteld. Echter door verlichtingspunten aan de zuidzijde van de meest zuidelijk gelegen ontsluitingsweg te plaatsen en armaturen te gebruiken die geen lichtuitstraling aan de achterzijde hebben is het behoud van donkerte in het foerageergebied en langs de vliegroute eenvoudig te behouden.

Gebiedenbescherming

Bij grootschalige nieuwbouw dient rekening gehouden te worden met mogelijke externe effecten op Natura 2000-gebieden. In onderhavig geval is enkele het aspect van stikstofdepositie aan de orde. Dit kan met een modelberekening (Aerius) worden bepaald.

GERAADPLEEGDE BRONNEN

van Delft, J., J. Kranenbarg, A. de Bruin & P. Frigge 2015. Waarnemingenoverzicht 2014. Bijlage bij RAVON 59 Jaargang 17 (4).

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, versie maart 2014.

Limpens, H., J. Regelink & R. Koelman 2010. Vleermuizen en planologie. Zoogdiervereniging, Nijmegen.

www.gelderland.nl (GNN en beschermde gebieden in Gelderland)

www.gelderland.nl/Kaartenencijfers

Bijlage 1 toelichting verbodsbepalingen Wet natuurbescherming

Zorgplicht

Het eerste artikel in de Wet natuurbescherming heeft betrekking op de zorgplicht en heeft betrekking op het voorkomen of beperken van schade aan soorten en gebieden, voor zover deze niet middels overige verbodsbepalingen zijn gereguleerd (zie tabel I). Het gaat daarbij in de praktijk vooral om minder streng beschermde soorten, waarbij het onnodig doden, verwonden of beschadigen dient te worden vermeden.

Tabel I. Zorgplicht

Artikel 1.11. Zorgplicht	
1.	Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2.	De zorg houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
a)	dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
b)	indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
c)	voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Overtreding van de Zorgplicht is niet strafbaar gesteld; “de Zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd”. Deze formulering van de Zorgplicht brengt met zich mee dat wanneer men een bepaalde handeling wilt verrichten die gevolgen voor natuurwaarden zou kunnen hebben, men zich daaraan voorafgaand op de hoogte stelt van de aanwezige natuurwaarden, de kwetsbaarheid ervan en de mogelijke gevolgen daarvoor van het voorgenomen handelen. De Zorgplicht is te allen tijde van toepassing, ook al vindt er geen overtreding van een verbodsbepaling plaats. Indien er aanleiding is maatregelen te nemen ten aanzien van de zorgplicht, zal dat voor het betreffende beschermde natuurgebied en de betreffende soortgroep in deze rapportage worden aangegeven.

Soortenbescherming

De Wet natuurbescherming onderscheidt beschermingsregimes voor soorten op grond van internationale verdragen, aangevuld met soorten die vanuit een nationaal oogpunt beschermd worden. Hierdoor zijn er in de Wet natuurbescherming drie verschillende verbodsartikelen per categorie soorten;

- soorten van de Vogelrichtlijn (*artikel 3.1*);
- soorten van de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn (*artikel 3.5*);
- andere soorten (*artikel 3.10*).

In tabel II t/m IV worden deze artikelen nader toegelicht.

Tabel II. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.1 Wet natuurbescherming

Artikel 3.1. Soorten van de Vogelrichtlijn	
1.	Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2.	Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3.	Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4.	Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5.	Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.
Toelichting	
Alle inheemse vogelsoorten in Nederland vallen onder de Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn is een richtlijn vanuit de Europese Unie uit 1979 en heeft betrekking op de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de Lidstaten waarop het Verdrag van toepassing is. De lijst met soorten is niet limitatief.	

Tabel III. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.5 Wet natuurbescherming

Artikel 3.5. In het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn	
1.	Het is verboden in het wild levende dieren van deze soorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2.	Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3.	Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4.	Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren te beschadigen of te vernielen.
5.	Het is verboden planten van soorten uit de Habitatrichtlijn of het Verdrag van Bern in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.
Toelichting	
Het gaat bij artikel 3.5 over in het wild levende dieren van verschillende soortgroepen. In de wet wordt voor vogelsoorten uit bijlage II van het verdrag van Bern geen uitzondering gemaakt. Van de vogelsoorten die in Nederland voorkomen is hieronder een selectie gemaakt. Van de overige soortengroepen zijn alle soorten genoemd.	
Soorten	
Planten	drijvende waterweegbree, groenknolorchis, kruipend moerasscherm, zomerschroeforchis
Zoogdieren	bever, hamster, hazelmuis, lynx, Noordse woelmuis, otter, wolf, wilde kat
Walvisachtigen	bruinvis, bultrug, butskop (hille), dwergpotvis, dwergvinvis, gestreepte dolfin, gewone dolfin, gewone spitsdolfijn, gewone vinvis, griend, grijze dolfin, kleine zwaardwalvis, narwal, Noordse vinvis, orka, potvis, spitsdolfijn van Gray, tuimelaar, walrus witflankdolfijn, witsnuitdolfijn, witte dolfin
Vleermuizen	Bechsteins vleermuis, bosvleermuis, Brandts vleermuis, franjestaart, gewone baardvleermuis, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, grijze grootoorvleermuis, grote hoefijzerneus, grote rosse vleermuis, ingekorven vleermuis, kleine dwergvleermuis, kleine hoefijzerneus, laatvlieger, meervleermuis, mopsvleermuis, Noordse vleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, tweekleurige vleermuis, vale vleermuis, watervleermuis
Amfibieën	boomkikker, geelbuikvuurpad, heikikker, kamsalamander, knoflookpad, poelkikker, rugstreeppad, vroedmeesterpad
Reptielen	dikkopschildpad, gladde slang, Kemps' zeeschildpad, lederschildpad, muurhagedis, soepschildpad, zandhagedis
Vissen	houting, steur
Vlinders	apollovlinder, boszandoog, donker pimpernelblauwtje, grote vuurvlinder, moerasparelmoervlinder, monarchvlinder, pimpernelblauwtje, teunisbloempijlstaart, tijmblauwtje, zilverstreephooibeestje
Libellen	bronslibel, gaffellibel, gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker, mercurwaterjuffer, Noordse winterjuffer, oostelijke witsnuitlibel, rivierrondbout, sierlijke witsnuitlibel
Insecten	brede geelrandwaterroofoever, gestreepte waterroofoever, heldenbok, juchtleerkever, oeveeraas, pijlstaart, vermiljoenkever
Overig	Bataafse stroommossel, platte schijfhoren

Artikel 3.5. In het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn

Vogels	appelvink, baardman, beflijster, bergeend, bergfluit, bijeneter, blauwborst, blauwe kiekendief, boerenzwaluw, bontbekplevier, bonte strandloper, bonte vliegenvanger, boomklever, boomkruiper, boompieper, boomvalk, bosrietzanger bosruiter, bosuil, braamsluiper, brandgans, bruine kiekendief, buizerd, casarca, Cetti's zanger, draaihals, duinpieper, dwergmeeuw, dwergster, Engelse kwikstaart, Europese kanarie, fitis, fluit, geelgors, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, geoorde fuut, glanskop, goudhaan, grasmus, graspieper, graszanger, grauwe kiekendief, grauwe klauwier, grauwe vliegenvanger, griel, groene specht, groenling, grote bonte specht, grote gele kwikstaart, grote karekiet, grote stern, grote zilverreiger, havik, heggenmus, hop, huiszwaluw, ijsvogel, kerkuil, klapekster, klein waterhoen, kleine barmstij, kleine bonte specht, kleine karekiet, kleine plevier, kleine zilverreiger, kleinste waterhoen, kluut, kneu, koolmees, koereiger, kraanvogel, krekelzanger, kortsnavelboomkruiper, kruisbek, kuifmees, kwak, kwartelkoning, lepelaar, matkop, middelste bonte specht, nachtegaal, Noordse stern, oehoe, oeverloper, oeverpieper, oeverzwaluw, ooievaar, orpheusspotvogel, paapje, pestvogel, pimpelmees, poelruiter, porseleinhoen, purperreiger, putter, ransuil, rietgors, rietzanger, rode wouw, roerdomp, roodborst, roodborsttapuit, roodhalsfuut, rouwkwikstaart, sijs, slangenarend, slechtvalk, smelleken, snor, sperwer, spotvogel, sprinkhaanzanger, steenuil, steltkluut, strandplevier, taigaboomkruiper, tapuit, tiftjaf, torenvalk, tuinfluit, velduil, visarend, visdief, vuurgoudhaan, wespandief, wielewaal, winterkoning, witbandkruisbek, witte kwikstaart, witwangster, nachtzwaluw, woudaap, zeearend, zwarte mees, zwarte ooievaar, zwarte roodstaart, zwarte specht, zwarte stern, zwarte wouw, zwartkop, zwartkopmeeuw
--------	--

Tabel IV. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.10 Wet natuurbescherming

Artikel 3.10. Andere soorten		
Het is verboden om: 1. In het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A1, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen. 2. De vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen. 3. Vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B2, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.		
Toelichting		
Het gaat bij artikel 10 om in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers. Dieren zijn opgenomen in bijlage onderdeel A1. Planten zijn opgenomen in bijlage onderdeel B2 van de Wet natuurbescherming. Voor een aantal zoogdieren, amfibieën en reptielen geldt per provincie een vrijstelling onder bepaalde voorwaarden. Dit verschilt per provincie. De betreffende soorten zijn aangegeven met een sterretje. Daarnaast is het mogelijk dat sommige provincies ook 'eigen' beschermde soorten hanteren, als aanvulling op het landelijke.		
Soorten		
Dieren	Zoogdieren	aardmuis*, boommarter, bosmuis*, bunzing*, damhart, das, dwergmuis*, dwergspitsmuis*, edelhert, eekhoorn*, egel*, eikelmuis, gewone bosspitsmuis*, gewone zeehond, grote bosmuis, grijze zeehond, haas*, hermelijn*, huisspitsmuis*, konijn*, molmuis, ondergrondse woelmuis*, ree*, rosse woelmuis*, steenmarter*, tweekleurige bosspitsmuis*, veldmuis*, veldspitsmuis, vos*, waterspitsmuis, wezel*, wild zwijn, woelrat*
	Amfibieën	Alpenwatersalamander, bruine kikker*, gewone pad*, kleine watersalamander*, meerkikker*, middelste groene kikker*, vinpootsalamander, vuursalamander
	Reptielen	adder, hazelworm*, levendbarende hagedis*, ringslang
	Vissen	beekdonderpad, beekprik, elrits, gestippelde alver, grote modderkruiper, kwabaal
	Dagvlinders	aardbeivlinder, bosparelmoevlinder, bruin dikkopje, bruine eikenpage, donker pimpernelblauwtje, duinparelmoevlinder, tweekleurige bosspitsmuis, gentiaanblauwtje, grote parelmoevlinder, grote vos, grote vuurvlinder, grote weerschijnvlinder, iepenpage, kleine heivlinder, kleine ijsvogelvlinder, komavvlinder, pimpernelblauwtje, sleedoornpage, spiegeldikkopje, veenbesblauwtje, veenbosparelmoevlinder, veenhooibeestje, veldparelmoevlinder, zilveren maan
	Libellen	beekrombout, bosbeekjuffer, donkere waterjuffer, gevlekte glanslibel, gewone bronlibel, hoogveenglanslibel, Kempense heidelibel, speerwaterjuffer
	Overige soorten	Europese rivierkreeft, vliegend hert
Planten		akkerboterbloem, akkerdoornzaad, akkerogentroost, bekliede ogentroost, berggamander, bergnachtorchis, blaasvaren, blauw guichelheil, bokkenorchis, bosboterbloem, bosdravik, brave hendrik, brede wolfsmelk, breed wollegras, bruinrode wespenorchis, dennenorchis, dregs, echte gamander, franjementiaan, geelgroene wespenorchis, geplooid vrouwenmantel, getande veldslai, gevlekt zonneroosje, glad biggenkruid, gladde zegge, groene nachtorchis, groensteel, groot spiegelklokje, grote bosaardbei, grote leeuwenklauw, honingorchis, kalkboterbloem, kalketrip, karthuiszanger, karwijselie, kleine ereprijs, kleine schorseneer, kleine wolfsmelk, kluwenklokje, knollathyrus, knolspirea, korensla, kranskarwij, kruiptijm, lange zonnedauw, liggende ereprijs, moerasgamander, muurbloem, naakte lathyrus, naaldenkervel, pijlscheefkalk, roggelelie, rood peperboomje, rozenkransje, ruw pazelzaad, scherpkruid, schubvaren, schubzegge, smalle raai, spits havikskruid, steenbraam

Volgens artikel 3.31 zijn de verboden, bedoeld in de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd overeenkomstig een door het Ministerie van Economische Zaken goedgekeurde gedragscode en die plaatsvinden in het kader van bestendig beheer, bestendig gebruik, of ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

Houtopstanden

Binnen de Wet natuurbescherming zijn op houtopstanden de artikelen van toepassing die zijn opgenomen in tabel I.

Tabel VI. Bescherming houtopstanden in de Wet natuurbescherming

Artikel 4.1	De artikelen uitgezonderd artikel 4.6 zijn niet van toepassing op: - Houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom; - Houtopstanden op erven of in tuinen; - Fruitbomen en windschermen om boomgaarden; - Naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar; - Kweekgoed; - Wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen en eenrijige beplantingen langs landbouwgronden bestaande uit wilgen en populieren; - het dunnen van een houtopstand; - uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij: - ten minste eens per tien jaar worden geoogst; - bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en - zijn aangelegd na 1 januari 2013.
Artikel 4.2	- Het is verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, zonder voorafgaande melding daarvan bij gedeputeerde staten. - Gedeputeerde staten kunnen het vellen van houtopstanden telkens voor ten hoogste vijf jaar verbieden ter bescherming van bijzondere natuur- of landschapswaarden.
Artikel 4.3 lid 1 en 2	Ingeval een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, of anderszins teniet is gegaan, draagt de rechthebbende zorg voor het op bosbouwkundig verantwoorde wijze herbeplanten van dezelfde grond binnen drie jaar na het vellen of tenietgaan van de houtopstand. De rechthebbende vervangt binnen drie jaar na de herbeplanting, bedoeld in het eerste lid, herbeplanting die niet is aangeslagen.
Artikel 4.4 lid 1	De artikelen 4.2, eerste en derde lid, en 4.3, eerste en tweede lid, zijn niet van toepassing op: het vellen van houtopstanden en herbeplanten op een wijze die is beschreven in en aantoonbaar wordt gerealiseerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde gedragscode. het vellen van houtopstanden ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel in het kader van natuurontwikkeling en -beheer
Artikel 4.5	Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van artikel 4.3, eerste en tweede lid, ten behoeve van herbeplanting op andere grond, indien de herbeplanting voldoet aan bij provinciale verordening gestelde regels.

Wanneer houtopstanden geveld worden, niet vallende onder artikel 4.1 van de Wet natuurbescherming, geldt een meldingsplicht bij Gedeputeerde Staten van desbetreffende provincie (artikel 4.2 Wnb). Op basis van deze melding wordt door de provincie beoordeeld of de voorgenomen velling aanvaardbaar is in het kader van natuur- en landschapswaarden. Indien er geen bezwaar is om de houtopstanden te kappen, verplicht artikel 4.2 van de Wet natuurbescherming om binnen 3 jaar na het vellen of tenietgaan van de houtopstand op dezelfde grond houtopstanden opnieuw aan te planten. Er geldt een algehele vrijstelling van de herplantplicht voor houtopstanden die gekapt worden in het kader van natuurbeheer en natuurbehoud.

Indien bij de voorgenomen ontwikkeling herplantplicht geldt, maar niet voldaan kan worden aan de herplantplicht op de projectlocatie zelf, dan dient een ontheffing aangevraagd te worden met betrekking tot de herplantplicht bij de desbetreffende provincie. De provincie toetst vervolgens of voldaan wordt aan de bij de provinciale verordening gestelde regels voor herbeplanting op andere perceelsgronden. Deze regels hebben onder andere betrekking op de kwaliteit, oppervlakte en locatie van de andere grond en de natuurwaarde van de te vellen houtopstand. Tevens kan ontheffing verleend worden van herplantplicht ter plaatse, indien gewerkt wordt via een door het ministerie goedgekeurde gedragscode die gebruikt mag worden door een van de betrokken partijen voor een wijze van vellen en een wijze van herplanten.

Bijlage 2 Verklarende woordenlijst

Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied/EHS hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de natuurwaarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt "externe werking" genoemd. Er bestaat geen ruimtelijke grens voor externe werking: bepalend zijn de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de soorten en habitattypen in het Natura 2000-gebied/ EHS, ongeacht de afstand tot het beschermde gebied.

Expert Judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt.

Foerageren

Zoeken en vinden van voedsel door dieren (jachtgebied).

Functioneel leefgebied

Hiermee wordt het gebied dat is benodigd om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste- rust of verblijfplaats te behouden. Een nestlocatie of voortplantingsplaats kan bijvoorbeeld alleen succesvol functioneren, wanneer er voldoende habitat (schuilgelegenheid, voedsel etc.) van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Gunstige staat van instandhouding

Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype als de omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.

Habitat

Omvat de plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt doordat de abiotische en biotische factoren (niet levende en levende natuur) van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kunnen oplopen tot meerdere honderden exemplaren.

Landschappelijk inpassingsplan

Het inpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied middels een ontwerp van de groenvoorziening, dat voldoet aan het beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor wordt zorg gedragen dat een ruimtelijke ontwikkeling past in het landschap.

Landhabitat

Amfibieën zijn voor de voortplanting afhankelijk van water. Buiten de voortplantingsperiode maakt de soortgroep gebruik van landhabitat als onderdeel van het leefgebied. Landhabitat voor amfibieën omvat onder andere structuurrijke of opgaande vegetatie zoals (loof)bos, houtwallen, struikgewas, heide, ruigtekruiden, vegetaties en moeras.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Een omgevingscheck wordt uitgevoerd bij verlies van leefgebied van een jaarrond beschermde functie van een soort die door een ingreep (tijdelijk) verloren gaat. De omgeving van de ingreep wordt door een ter zake deskundige beoordeeld op aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen.

Ontheffing

De Flora- en faunawet is gemaakt om planten- en diersoorten die vrij in het wild leven te beschermen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Flora- en faunawet een aantal verbodsbepalingen. Onder bepaalde voorwaarden mogen de activiteiten wel doorgaan, daarvoor kan een ontheffing benodigd zijn. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die hoofdzakelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen worden gebruikt om te paren. Eén mannetje kan een dergelijke verblijfplaats met meerdere vrouwtjes delen. In de omgeving van de paarverblijfplaats wordt veelal door het territoriale mannetje middels baltsvluchten getracht vrouwtjes aan te lokken.

Projectplan

Een projectplan dient als begeleidend document voor een ontheffingsaanvraag. In het projectplan zijn maatregelen verwoord waarmee de functionaliteit van een rust- of verblijfplaats van een beschermde soort behouden blijft en schade aan individuen wordt voorkomen.

Populatie

Een biologische populatie is een groep individuen van dezelfde soort die zich onderling voortplant en als zodanig geïsoleerd is van andere zulke groepen.

Rode Lijst

Rode Lijsten laten zien welke soorten zijn verdwenen en welke soorten in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. Er bestaan verschillende Rode Lijsten. Voor vogels, voor zoogdieren, planten, paddenstoelen, insecten en voor allerlei andere soortgroepen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een dier dus nog geen 'beschermde diersoort' in de zin van de Wet natuurbescherming. De Rode Lijsten hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Significant negatief effect

Een effect is in het kader van de Wet natuurbescherming gebiedenbescherming significant als de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied dreigen te worden aangetast.

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij zowel vaststelling van beheerplannen als de vergunningverlening. Het bepaalt of een uitvoerige toetsing, een zogenaamde passende beoordeling, moet worden uitgevoerd. Indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort of kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen. Voor het goede begrip, de soorten hoeven er niet te zitten, het gebied moet geschikt zijn voor de soorten.

Vaste rust- of verblijfplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. De Wet natuurbescherming omschrijft niet exact wat een vaste rust- of verblijfplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Een vaste route die door vleermuizen wordt gebruikt tussen de verblijfplaatsen naar foerageergebieden.

Winterverblijfplaats

Verblijfplaats die gebruikt wordt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn dit vorstvrije, maar koele en vochtige plekken. Er kans sprake zijn van massaverblijfplaatsen, verblijfplaatsen van kleine groepen of één of enkele individuen.

Zomerverblijfplaats

Is een vleermuisverblijfplaats anders dan een kraamverblijf. Buiten de kraamperiode worden deze door vrouwtjes gebruikt, binnen de kraamperiode door individuele mannetjes.

